

027.021(497.11)(094.5)
Прегледни рад

Библиотеке научноистраживачких института и установа: законодавни оквир и пракса

Биљана Миленковић-Вуковић
Етнографски институт САНУ, Београд
biljana.vukovic@ei.sanu.ac.rs

Милица Шевкушић
Институт техничких наука САНУ, Београд
biblioteka@itn.sanu.ac.rs

Сажетак

У Србији постоји више од 70 акредитованих научних института, установа и центара изузетних вредности, са библиотекама чији књижни фондови често премашују фондове факултетских библиотека, са библиотекарима и књижничарима чији је рад интегрисан у стручну и научну продукцију српских научника, као и у промоцију њиховог научног рада и издавачке делатности института. Делатност ових библиотека одвија се у процепу између два министарства и два закона (Закон о библиотечно-информационој делатности, за чије је спровођење задужено Министарство културе и информисања Републике Србије и Закон о научноистраживачкој делатности Министарства за просвету, науку и технолошки развој), а стручњаци који у њима раде нису ни у једном довољно дефинисани, нити пак адекватно признати и награђени. У раду се анализира законска регулатива релевантна за делатност ових библиотека, а указује се и на проблеме везане за организацију рада и статус библиотечких радника који су последица недоречених прописа и/или недоследне примене законом предвиђених решења, као и на немогућност укључивања у систем узајамне каталогизације. Рад говори и о оснивању Секције библиотекара и књижничара, струковног удружења које у оквиру Заједнице института Србије активно учествује у унапређењу библиотечно-информационе делатности и ширењу свести о значају библиотека и библиотекара научних института и установа и њиховом очувању. У закључним разматрањима понуђени су предлози за решавање постојећих проблема и побољшање статуса библиотечких радника запослених у научноистраживачким институтима и установама.

Кључне речи:

библиотеке научноистраживачких института и установа, библиотекари, књижничари, законска регулатива, финансирање библиотека, стручна звања, узајамна каталогизација, Секција библиотекара и књижничара Заједнице института Србије

Увод

Делатност библиотека научноистраживачких института и установа по много чему је специфична, а пре свега по томе што су библиотекари који раде у њима по природи свога посла у већој мери укључени у научноистраживачки рад него што су то библиотекари запослени у јавним, специјалним, па и факултетским библиотекама.¹ Наиме, библиотеке

научних установа намењене су корисницима који се баве уско специјализованим областима истраживања, па библиотекари морају бити спремни да одговоре на врло сложене захтеве када су у питању претраживање електронских и других база података, налажење и давање информација које су значајне за научни рад и његову евалуацију, комуникација и повезивање са надлежним институцијама, те избор и набавка литературе.

Знатан број институтских библиотека у Републици Србији поседује врло богате књижне фондове у којима се могу наћи једини примерци одређених наслова у нашој земљи. Ти фондови неретко премашују књижне фондове појединих факултетских библиотека, али и библиотека мањих универзитета,

¹ О улози библиотека у научноистраживачким установама и глобалним променама које се у новије време дешавају на том плану: Christopher Shaffer, "The Role of the Library in the Research Enterprise", *Journal of eScience Librarianship* 2, no. 1 (2013): 8–15; Chris Bourg et al., *Support for the Research Process an Academic Library Manifesto* (Dublin, Ohio: OCLC Research, 2009), <http://www.oclc.org/research/publications/library/2009/2009-07.pdf> (preuzeto 28. 8. 2016).

нарочито новооснованих и приватних.² Поједине институтске библиотеке врло активно учествују у пројектима дигитализације и успостављању институционалних репозиторијума (Математички институт САНУ, Институт за филозофију и друштвену теорију итд.). Као један од важнијих задатака академских и институтских библиотекара све више се намеће информационо описмењавање корисника и њихова едукација за коришћење академских сервиса и алата. Велики број младих истраживача вештине везане за проналажење научних информација и литературе почиње да усваја тек у процесу израде доктората. С друге стране, развој нових алата намењених научницима данас је тако интензиван да је помоћ библиотекара у избору оптималних решења и обуци за њихово коришћење не само драгоцена, него често и неопходна. Концепт отворене науке, који у нашу средину улази посредством међународних пројеката (пре свега оних који се финансирају у оквиру програма „Хоризонт 2020“),³ поставља пред библиотекарске научних установа и нове задатке везане за спровођење политике отвореног приступа и принципа отворене науке, што изискује сасвим нови профил стручних знања и способности,⁴ али и одговарајућу техничку инфраструктуру.

Све до усвајања новог Закона о библиотечко-информационој делатности,⁵ који је ступио на снагу

јула 2011, а примењује се од јануара 2012. године, специфичности делатности библиотека научних и истраживачко-развојних института нису биле адекватно дефинисане. Оне су биле сврстане у групу специјалних библиотека. Иако сврставање у ту групу не би било погрешно, пре свега зато што се оне заиста могу описати као „посебне организационе јединице које организује правно, односно физичко лице чија се делатност односи на неку специфичну област знања и рада“,⁶ оно не би одражавало дистинктивно обележје библиотека научноистраживачких установа – а то је чињеница да је делатност библиотеке у потпуности детерминисана потребама научног рада који се реализује у конкретном институту. Осим услуга намењених примарним корисницима, захваљујући развоју технологије, институтска библиотека постала је централна тачка из које се дисеминирају информације о резултатима њиховог научног рада.

На иницијативу групе библиотекара из библиотека научноистраживачких института и установа, који су се активно укључили у јавну расправу преднацрта Закона о библиотечко-информационој делатности, и уз подршку Заједнице института Србије, ове библиотеке су поменути законом први пут признате као посебна категорија библиотека у Србији и унете у Закон као – библиотеке научних института и установа,⁷ а истим законом, подршка и унапређивање научноистраживачког рада истакнути су као њихова основна функција, што раније није био случај.⁸ То је за последицу имало доношење посебних националних стандарда за обављање библиотечко-информационе делатности у библиотекама научних института и установа,⁹ чиме су створене основе за прецизније дефинисање делатности библиотека и статуса библиотечких радника у општим актима научних установа (статут, правилник о раду, правилник о систематизацији итд.). Ово, међутим, није за резултат имало решавање најважнијих проблема са којима се библиотеке и библиотекари

² Фонд Библиотеке Института за међународну политику и привреду садржи преко 150.000 библиотечких јединица, укључујући три депозитне библиотеке (Депозитна библиотека Уједињених нација, Европски документациони центар, Библиотека НАТО) – Институт за међународну политику и привреду, „Библиотека“, http://www.diplomacy.bg.ac.rs/library_sr.php (преузето 29. 8. 2016); заједничка библиотека Института друштвених наука и Института за филозофију и друштвену теорију садржи преко 136.000 библиотечких јединица – Institut društvenih nauka, „Biblioteka“, http://www.idn.org.rs/index208_sr.html (преузето 29. 8. 2016); Institut za filozofiju i društvenu teoriju, „Biblioteka“, <http://www.institfdt.bg.ac.rs/biblioteka-2/> (преузето 29. 8. 2016); фонд Библиотеке Историјског института садржи преко 40.000 библиотечких јединица – Историјски институт Београд, „Библиотека“, <http://www.iib.ac.rs/srp/biblioteka.htm> (преузето 29. 8. 2016). Институт за нуклеарне науке „Винча“ има изузетно вредан књижни фонд: Institut za nuklearne nauke „Vinča“, „O biblioteci“. <http://www.vin.bg.ac.rs/index.php/sr/biblioteka-pub> (преузето 29. 8. 2016).

³ European Commission, „Open Access & Data Management: H2020 Online Manual“, *Research and Innovation: Participant Portal H2020 Online Manual*, http://ec.europa.eu/research/participants/docs/h2020-funding-guide/cross-cutting-issues/open-access-dissemination_en.htm (преузето 28. 8. 2016).

⁴ Birgit Schmidt et al. „Time to Adopt: Librarians' New Skills and Competency Profiles“, In *Positioning and Power in Academic Publishing: Players, Agents and Agendas: Proceedings of the 20th International Conference on Electronic Publishing*, edited by Fernando Loizides and Brigit Schmidt (IOS Press, 2016), 1–8, <http://dx.doi.org/10.3233/978-1-61499-649-1-1> (преузето 28. 8. 2016).

⁵ „Закон о библиотечко-информационој делатности“, *Службени гласник РС* бр. 52 (2011), https://www.nb.rs/view_file.php?file_id=3047 (преузето 28. 8. 2016).

⁶ Дефиниција специјалних библиотека: члан 14, став 3 Закона о библиотечко-информационој делатности.

⁷ Иста група библиотекара, основала је 2012. године Секцију библиотекара и књижничара Заједнице института Србије, о којој ће у наставку текста бити више речи.

⁸ Члан 51. Закона о Библиотечко-информационој делатности гласи: „Високошколске и универзитетске библиотеке и библиотеке научноистраживачких института и установа организују се ради подршке и унапређења образовног, истраживачког и научног рада студената, наставника, професора и истраживача“.

⁹ „Правилник о националним стандардима за обављање библиотечко-информационе делатности“, *Службени гласник РС* бр. 39 (2013), <https://www.nb.rs/pages/article.php?id=1485> (преузето 28. 8. 2016).

научних института суочавају. Ипак, прецизна законска регулатива веома је важна у ситуацијама када се у институтима обнављају библиотеке које дуго нису функционисале или, приликом оснивања библиотека у новооснованим институтима, зато што помаже да се од самог почетка библиотечно-информационо делатност установи на здравим темељима.

Поред недостатка средстава за рад, проблеми са којима се ове библиотеке суочавају последица су недовољно усаглашене законске регулативе у секторима културе и науке, као и недоследне примене постојећих закона и прописа.

(Не)поштовање важећих закона, подзаконских аката и стандарда у библиотечно-информационој делатности

Министарство просвете, науке и технолошког развоја финансира пројекте који се реализују у више од седамдесет акредитованих научних института, укључујући и институте САНУ и центре изузетних вредности¹⁰ који испуњавају законске услове за обављање научноистраживачке делатности од општег интереса, а један од њих јесте и постојање научно-информационе документације или библиотечног центра, као што је утврђено члановима 44. став 6; 46. став 7; 46в. став 11 Закона о научноистраживачкој делатности.¹¹ У складу са овим одредбама је и члан 14. став 2, који каже: „Васпитно-образовна и научна установа *обавезна је да организује школску, високошколску, универзитетску библиотеку, односно библиотеку научноистраживачког института и установе и да обезбеди све потребне услове за њен рад.*“ Услови за рад библиотека ближе су дефинисани чланом 12. став 2, поменутог закона¹² и Правилником о националним

стандардима за обављање библиотечно-информационе делатности.

У научноистраживачким институтима у Србији посебан проблем представља чињеница да у великом броју библиотека оснивач није обезбедио услове потребне за рад. Проблем добрим делом проистиче из чињенице да у Правилнику о вредновању научноистраживачког рада и поступку акредитације научноистраживачких организација услови везани за функционисање библиотеке нису дефинисани на одговарајући начин: помињу се само *библиотечки ресурси и обезбеђен пристицају научно-информативној периодици и документацији у области за коју се акредитује.*¹³ Постоје институти који су акредитовани у складу са поменути Правилником, а немају библиотеку у правом смислу речи и у складу са важећим законом и стандардима који регулишу библиотечно-информациону делатност. То се, пре свега, односи на простор (неадекватни магацини и полице за књиге, недостатак простора за кориснике, неадекватна опрема), стручну спрему лица запослених у библиотеци и чињеницу да у буџету установе нису дефинисана средства за набавку библиотечке грађе и софтвера, набавку рачунара за библиотеку, одржавање електронских каталога и репозиторијума, стручну информатичку подршку, као и стручно усавршавање библиотечких радника. Другим речима, у буџету научних установа не постоје средства опредељена за обављање библиотечно-информационе делатности.

Недовољно прецизна дефиниција библиотека у Закону о научноистраживачкој делатности и Правилнику о вредновању научноистраживачког рада и поступку акредитације научноистраживачких организација довела је до тога да се у одређеним институтима само формално именују лица задужена за старање о библиотеци, иако она нису стручно оспособљена за тај посао, нити га заиста обављају. Одржавање постојећих библиотечких фондова научноистраживачких института доведено је у питање и због тога што број стручног особља не одговара величини фонда и броју корисника.¹⁴ Већина библиотека научноистраживачких института и

¹⁰ Министарство просвете, науке и технолошког развоја, „Акредитоване научно-истраживачке организације“, <http://www.mpn.gov.rs/pauka/pio/> (преузето 28. 8. 2016); Вера Петровић и др., *Библиотеке – чланице Заједнице библиотека универзитета у Србији* (Београд: Заједница библиотека универзитета у Србији, 2015).

¹¹ „Закон о научноистраживачкој делатности“, *Службени гласник РС* бр. 110 (2005), 50 (2006) – испр. 18 (2010) и 112 (2015), <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2015/09/Zakon-o-NID-iz-Paragrafa-sl-gl-112-iz-2015-preciscen-tekst.pdf> (преузето 28. 8. 2016).

¹² „(2) Библиотека може да обавља библиотечно-информациону делатност ако поседује одређени број јединица библиотечно-информационе грађе и извора намењених за слободно коришћење, ако испуњава услове за рад у погледу простора, телекомуникационе и рачунарске опреме, библиотечно-информационих стручњака, ако је регистрована као установа за обављање делатности у складу с одредбама овог закона, ако испуњава и друге услове за рад утврђене у складу са усвојеним националним и међународним стандардима.“

¹³ Члан 15. став 10, „Правилника о вредновању научноистраживачког рада и поступку акредитације научноистраживачких организација“, *Службени гласник РС* бр. 69 (2015), www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2015/09/PRAVILNIK.doc (преузето 28. 8. 2016).

¹⁴ Однос величине фонда и броја запослених у библиотекама дефинисан је Правилником о националним стандардима за обављање библиотечно-информационе делатности.

установа има само једног библиотечког радника, без обзира на величину фонда и број корисника, а неретко се дешава да чак и то једно лице, поред активности везаних за библиотеку, обавља и административне послове или је задужено и за издавачку делатност. Опис задужења библиотечких радника и називи радних места у правилницима о систематизацији често нису усаглашени са Законом о библиотечко-информационој делатности, а број запослених лица није у складу са националним стандардима за обављање библиотечко-информационе делатности. Иако би требало да се подразумева да се, у случајевима када питања која су у вези са библиотечко-информационом делатношћу у библиотекама научних института нису прецизно дефинисана Законом о научноистраживачкој делатности примењују одредбе Закона о библиотечко-информационој делатности (на исти начин на који се у научним институтима примењују нпр. финансијски закони и прописи), то у пракси није случај.

Статус библиотечких радника у моделу финансирања научноистраживачког рада

Без обзира на то што Закон о научноистраживачкој делатности дефинише библиотеку као витални део једног института и неопходан услов за његово постојање (док то са осталим деловима тзв. заједничких служби није случај – дакле, не помињу се у овом закону као услов за акредитацију института), библиотеке и библиотечки радници у институтима утопљени су у масу заједничких служби и режијских трошкова. Према члану 91. Закона о научноистраживачкој делатности „помоћно особље института и центара изузетних вредности чине лица која обављају стручне, административне и техничке послове“, а чланом 92, став 3, прецизира се да су стручна радна места намењена истраживачима, из чега произилази да библиотекари спадају у категорију запослених који обављају административне и техничке послове. То није оправдано, с обзиром на то да се за овакве послове могу унајмити и спољни сарадници или агенције, што у случају библиотеке и библиотекара није могуће.

Запослени у институтским библиотекама, по природи свога посла, непосредно су укључени у научноистраживачки рад, а њихова делатност се остварује кроз интензивну и комплексну сарадњу са корисницима. Они имају и важну улогу у

промовисању научног рада института и истраживача, пре свега кроз уређивање библиографија, развијање и одржавање институционалних дигиталних репозиторијума и архива научних и стручних радова истраживача запослених у институтима, а затим и кроз сталну едукацију истраживача за коришћење академских сервиса, алата и других извора информација.¹⁵ Имајући све то у виду, није ни логично ни оправдано да се послови који се обављају у библиотекама третирају као административни послови, јер они то у својој суштини нису.

Овај проблем проистиче из начина финансирања научноистраживачког рада – тзв. пројектног финансирања. Према члану 98. став 3, Закона о научноистраживачкој делатности, „пројектно финансирање обухвата финансирање научноистраживачког рада истраживача и финансирање директних материјалних трошкова истраживања (ДМТ)“. У пракси, укупна буџетска средства деле се на зараде истраживача ангажованих на пројектима и директне материјалне трошкове, који се даље деле на ДМТ1 (колоквијално названи *режијским трошковима*) и ДМТ2 – материјалне трошкове истраживања. Зараде библиотечких радника и другог помоћног особља спадају у ДМТ1, заједно са трошковима изнајмљивања простора, комуналних услуга, одржавања хигијене, набавке канцеларијског материјала итд. У исту ту категорију спадају и трошкови одржавања библиотеке, набавка публикација, поштански трошкови које изискује размена публикација и стручно усавршавање библиотечких радника. Износ директних материјалних трошкова зависи од величине пројеката који се реализују у некој институцији и он је у највећем броју случајева недовољан за подмиривање свих наведених трошкова, укључујући и зараде библиотечких радника и трошкове одржавања библиотека. Важно је напоменути да министарство задужено за науку, као финансијер истраживања, не дефинише структуру ДМТ1, нити захтева да се средства у одређеним износима или процентима определе за одређене намене, него се ова средства расподељују одлуком директора, који у томе има велику аутономију. У пракси, у малим институтима који се

¹⁵ Милица Шевкушић и Зорица Јанковић, „Ка одрживом моделу научних библиотека... у Србији“ (рад представљен на Услуга по мери корисника 21. века: примена ИКТ у библиотекама, Београд, Србија, 10–11. децембар, 2015), <http://www.itn.sanu.ac.rs/opus4/frontdoor/index/index/docId/1094> (преузето 28. 8. 2016).

финансирају искључиво средствима које добијају кроз пројекте, ова средства најчешће успевају да подмире само трошкове простора, комуналних услуга и зараде запослених у тзв. заједничким службама. Из тог разлога, одређени број института не може да запосли библиотекарa, иако то представља законску обавезу, а „делатност“ библиотеке сведена је на постојање одређеног фонда штампаних публикација.

Министарство задужено за науку не дефинише ни структуру помоћног особља, односно не одређује чак ни његове обавезне елементе. Постоји само препорука да број запослених у заједничким службама „треба да буде на нивоу од двадесет посто од броја запослених у научноистраживачким звањима“, која у појединим институтима није поштована, па је број запосленог помоћног особља знатно већи.¹⁶ Занимљиво је да је чак и у институтима у којима постоје знатни вишкови запослених у заједничким службама (нпр. Институт за нуклеарне науке „Винча“ или Институт за физику) број запослених библиотечких радника далеко мањи од броја прописаног националним стандардима за обављање библиотечко-информационе делатности. Такође, поједини институти који имају вишкове запослених у заједничким службама уопште немају запослене библиотечке раднике, чак ни када њихови правилници о систематизацији предвиђају место библиотекарa.

Висина зарада за одређене врсте послова и позиције помоћног особља није дефинисана на нивоу сектора научноистраживачке делатности,¹⁷ а колективни уговор за област науке не постоји. И у овом случају расподела средстава (и одређивање висине зараде) врши се у свакој институцији посебно, у складу са одлуком директора. Зато се у институтима често дешава да запослени у библиотеци имају далеко нижа примања од административних радника са истим или нижим степеном стручне спреме. Другим речима, степен образовања, степен одговорности (запослени у библиотеци материјално одговарају за фонд), стручно звање, радно искуство и лично залагање не узимају се у

обзир приликом одређивања висине зараде библиотечких радника у институтима.

Као што је већ поменуто, институтске библиотеке ретко имају више од једног или два запослена библиотекарa или књижничара, па због тога библиотечки радници који раде у њима морају познавати, организовати и изводити све врсте послова које библиотека обавља, што са библиотекарима који раде у јавним или универзитетским библиотекама није увек случај. Дакле, они морају да поседују сложена стручна знања и да се континуирано стручно усавршавају на више планова. У научноистраживачким организацијама није обезбеђено поштовање веома важних чланова Закона о библиотечко-информационој делатности и подзаконских аката који се односе на ову делатност. На пример: по члану 49. Закона о библиотечко-информационој делатности, који говори о сталном стручном усавршавању запослених,¹⁸ запослени су дужни да се стално усавршавају, а оснивач библиотеке (односно институт) дужан је да им то омогући и обезбеди средства. Члан 48. истог закона говори о стицању стручних звања, а ближи услови су дефинисани Правилником о ближим условима за стицање виших стручних звања у библиотечко-информационој делатности.¹⁹ У институтским библиотекама стручна звања не признају се и не вреднују. У већини института, у систематизацији радних места не постоје виша библиотечка и књижничарска звања. Због оваквог стања, запослени у институтским библиотекама често нису мотивисани ни да напредују у струци, нити да се стручно усавршавају. То представља велики проблем зато што су темпо усвајања нових знања који намеће информационој револуција и природа њиховог

¹⁶ Zajednica instituta Srbije, „Zapisnik sa Vanredne sednice Predsedništva Zajednice instituta Srbije održane 11. februara 2015. 10. 3. 2015“, http://www.vinca.rs/zis/images/Zapisnik_vanredne_sednice_predsednistva.pdf (преузето 15. 9. 2016).

¹⁷ За разлику од зарада истраживача, које у складу са јединственим критеријумима дефинише министарство задужено за науку и које се уплаћују институтима као наменска средства.

¹⁸ „(1) Запослени у библиотечко-информационој делатности дужан је да се стално усавршава за обављање стручних послова.

(2) Стално стручно усавршавање у библиотечко-информационој делатности врши се у складу са програмима чију акредитацију врши Народна библиотека Србије, као поверени посао.

(3) Средства за стално стручно усавршавање обезбеђује оснивач библиотеке у којој запослени ради.

(4) Начин акредитације програма стручног усавршавања као и начин организовања и спровођења сталног стручног усавршавања у библиотечко-информационој делатности прописује министар надлежан за културу.“

Услови су ближе дефинисани „Правилником о сталном стручном усавршавању у библиотечко-информационој делатности“, *Службени гласник РС* бр. 18 (2013), http://www.nb.rs/view_file.php?file_id=3347 (преузето 28. 8. 2016).

¹⁹ Правилник о ближим условима за стицање виших стручних звања у библиотечко-информационој делатности“, *Службени гласник РС* бр. 22 (2013). https://www.nb.rs/view_file.php?file_id=3348 (преузето 28. 8. 2016).

посла такви да је стално стручно усавршавање неопходан услов за квалитетно обављање посла.

Наведене проблеме везане за статус библиотекарa и књижничара у научноистраживачким библиотекама, али и библиотекарa из високошколских библиотека, додатно илуструју и нова Уредба о шифарнику радних места, Шифарник радних места²⁰ и Каталог радних места, по којима су библиотекарa и књижничари научноистраживачких института сврстани у групу тзв. *генеричких радних места*, без поделе на стручна звања.²¹ С друге стране, према подели радних места по Шифарнику, библиотекарима и књижничарима који су запослени у институцијама у надлежности Министарства културе и информисања, стечена звања се признају. Није јасно зашто Министарство просвете, науке и технолошког развоја примењује генеричке шифре када постоји шифарник у ком су радна места везана за библиотечко-информациону делатност далеко прецизније дефинисана, односно, није јасно зашто шифарници које примењују различита министарства нису међусобно усклађени. Књижничарима и библиотекарима запосленим у библиотекама научноистраживачких института који већ имају стручна звања, она сасвим извесно неће бити вреднована уколико се буду примењивале генеричке шифре, што ће библиотекарe запослене у таквим институцијама додатно обесхрабрити да се стручно усавршавају и напредују.

Немогућност укључивања у систем узајамне каталогизације

Вредни и значајни књижни фондови институтских библиотека остају потпуно невидљиви за ширу научну јавност и остале заинтересоване кориснике, па самим тим и недовољно искоришћени, зато

што велики број ових библиотека нема електронски онлајн каталог, а питање његовог успостављања и одржавања није системски решено. Решења која се најчешће могу срести у пракси јесу COBISS, BIBLIO/WIN ISIS и Pergam, али има и библиотека које немају ни електронски, ни лисни каталог. У библиотекама које имају електронски каталог, а не користе софтвер који омогућава узајамну каталогизацију, веома ретко је обрађен комплетан фонд, пре свега, због малог броја запослених библиотечких радника и немогућности преузимања записа у оквиру система. Посебан проблем представља чињеница да старија софтверска решења, као што су BIBLIO/WIN ISIS и Pergam, не функционишу под новијим оперативним системима (Windows 7 и новији), да се одавно не развијају и да техничка подршка више није доступна.

Поред недостатка новца за набавку софтвера за каталогизацију, проблем представља и мишљење уврежено међу истраживачима, органима управе у институтима, али и у надлежном министарству, да је проблем набавке стручне литературе у потпуности решен централизованом набавком преко Конзорцијума библиотека Србије за обједињену набавку (КобСОН), те да институтима библиотеке, библиотекарa и електронски каталози нису неопходни. При томе се подразумева да се делатност једне институтске библиотеке своди на примарну „традиционалну“ улогу библиотеке²² – набавку, „пописивање и издавање књига“. Занемарује се чињеница да институтске библиотеке, као депозитне библиотеке за радове сарадника, активно учествују у промовисању научног рада који се реализује у институту и да електронски каталози представљају основу за израду библиографија истраживача.

С обзиром на то да се поред матичне библиотеке научних института (Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“ у Београду) и Народне библиотеке Србије у систему COBISS.SR налази и велики број факултетских библиотека, као и Библиотека Српске академије наука и уметности, библиотеке института су биле упућене на овај систем. Део наслова присутних у институтским библиотекама пре се може наћи у фондовима поменутих библиотека него у јавним библиотекама, па се COBISS.SR наметнуо као решење које обезбеђује оптималну узајамну каталогизацију. Поред тога,

²⁰ Министарство државне управе и локалне самоуправе, „Шифарник радних места“, http://www.mduls.gov.rs/doc/3%20Sifarnik_12022016.pdf (преузето 28. 8. 2016).

²¹ Почетком марта 2016. године Министарство просвете, науке и технолошког развоја послало је институтима Обавештење о примени Уредбе о шифарнику радних места у коме се, позивајући се на „Уредбу о шифарнику“, *Службени гласник РС* бр. 12 (2006), усвојене на састанку Владе 12. фебруара 2016. године, каже: „Подаци за запослене у научно-истраживачким институтима који раде на радним местима на којима се обављају послови који спадају у послове подршке основној делатности (генеричка радна места – правни, финансијски, административни, технички, ИТ и сл), пријављују се под одговарајућом шифром у групи Г – Радна места за стручне, административне и техничке послове“. Међу њима је, у групи Остали стручни послови, радно место Библиотекар (Г08), а радно место Књижничар, сврстано је у групу Остали послови подршке (Г09).

²² Chris Bourg et al., *Support for the Research Process an Academic Library Manifesto*.

посредством сервиса E-CRIS.SR, на основу података унесених у COBISS.SR, генеришу се библиографије научних радника. Овај сервис је веома значајан за истраживаче, па је министарство задужено за науку током последњих десетак година у неколико наврата покретало иницијативу да се E-CRIS.SR користи као званичан и транспарентан извор података о научним резултатима истраживача ангажованих на пројектима које оно финансира.²³ Међутим, трошкови приступа систему COBISS.SR и набавка одговарајуће опреме за велики број института били су превелики,²⁴ па су неки од њих појединачно или у групама покушавали да се у систем укључе уз помоће веће сродне институције.²⁵ Ови покушаји нису дали резултате.

Крајем 2013. и почетком 2014. у Институту за филозофију и друштвену теорију инсталиран је и тестиран систем LibLime Коћа,²⁶ бесплатан софтвер за каталогизацију. Показало се да сервер института не може да подржи ово софтверско решење, да сам софтвер захтева одређена прилагођавања која превазилазе знања библиотекара, и да је у Србији практично немогуће наћи не само информатичке стручњаке који познају овај софтвер, него и оне који би се упустили у детаљније упознавање са њим,²⁷ што нужно доводи у питање одржавање система. Треба напоменути да већина института нема свој сервер, па би чак и употреба бесплатног софтвера за каталогизацију подразумевала извесне трошкове. Поред тога, чак и када би у институтима постојали сервери одговарајућих техничких карактеристика, свака библиотека би софтвер морала да инсталира за себе, а подаци би се уносили у базе података које нису међусобно повезане, без могућности преузимања записа.

²³ У Словенији се овај сервис, под називом SICRIS, користи у евалуацији научног рада: SICRIS, „Informacijski sistem o raziskovalni dejavnosti v Sloveniji“, <http://www.sicris.si/about/cris.aspx?lang=slv> (preuzeto 15. 9. 2016). У Србији поменута иницијатива још увек није заживела, али има института који редовно уносе податке у систем (нпр. Институт економских наука).

²⁴ Поред једнократне надокнаде, плаћа се и месечна претплата за најмање две радне јединице, чак и када институт има само једну.

²⁵ Библиотеке института у саставу Универзитета у Београду разматрале су могућност приступања систему преко Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“, а библиотеке института САНУ у два наврата су покушале да добију подршку САНУ. У оба случаја, постојале су препреке формално-правне природе.

²⁶ LibLime Koča, <http://www.koha.org/> (preuzeto 15. 9. 2016).

²⁷ Програмери обично нису мотивисани да се озбиљно баве развијањем софтвера који се не може успешно комерцијализовати и који се може дистрибуирати тек унутар малог тржишта које чине клијенти веома скромних финансијских могућности.

Проблем нејасно дефинисаних надлежности

Сви поменути проблеми добрим делом проистичу из чињенице да библиотеке научноистраживачких института нису самосталне јединице, него се налазе у саставу института који су у надлежности министарства задуженог за науку, док је библиотечка делатност у надлежности министарства задуженог за културу. Због нејасно дефинисаних надлежности, институтске библиотеке се налазе у врло неповољном положају зато што су практично искључене из програма које финансира министарство задужено за културу – нпр. добијање средстава за одлазак на конференције, едукацију, набавку библиотечког софтвера, а ни од министарства задуженог за науку не добијају та средства. Такође, библиотечки радници немају могућност да код министарства задуженог за науку конкуришу нпр. за суфинансирање објављивања ауторских публикација, каталога изложби публикација, библиографија итд. Чак и када су библиотечки радници учествовали као коаутори на припреми публикације, они обично не могу да буду потписани као коаутори са образложењем да министарство за науку финансира само публикације истраживача ангажованих на пројектима.

Могућности за решавање проблема

Иста група библиотекара која је 2010. године учествовала у јавној расправи о Закону о библиотечко-информационој делатности основала је 2012. године Секцију библиотекара и књижничара Заједнице института Србије²⁸ и дефинисала је као „добровољно, непрофитно, невладино и неполитичко струковно удружење библиотекара и књижничара запослених у библиотекама научних и истраживачко-развојних института“.²⁹ Са јасно

²⁸ Библиотекари из седамнаест институтских библиотека поднели су Заједници института Србије, а на основу члана 20. Статута Заједнице института Србије од 17. септембра 2012. године молбу за оснивање Секције библиотекара и књижничара ЗИС, што је једногласно прихваћено на Седници Председништва Заједнице. *Zajednica instituta Srbije održane 19. oktobra 2012 godine*, http://www.vinca.rs/zis/images/zapisnik_sa_105_sednice_Predsednistva.pdf (preuzeto 28. 8. 2016).

²⁹ Секција bibliotekara i knjižničara ZIS, <http://www.itn.sanu.ac.rs/sekcija/>, (preuzeto 28. 8. 2016).

дефинисаним циљевима, задацима³⁰ и реализованим активностима,³¹ данас Секција с правом може да се уврсти у једну од водећих струковних организација у Србији која успешно афирмише библиотеке и библиотекаре научних института и установа. Чланови Секције су библиотекари и књижничари запослени у институтима који су чланови Заједнице института Србије, без обзира на величину библиотеке, али у њен рад су се укључили, као придружени чланови, и библиотекари и књижничари запослени у научним и истраживачко-развојним институтима који нису чланови Заједнице.³²

Узимајући у обзир све аспекте сложене ситуације у којима се научне библиотеке налазе, а нарочито начин финансирања и расположива финансијска средства, у циљу превазилажења постојећих препрека у раду, Секција је дефинисала предлоге за решавање наведених проблема. Предложена решења су финансијски одржива и подразумевају минималне интервенције у оквиру постојећег буџета, а њиховом применом могле би се остварити и извесне уштеде. Навешћемо нека од могућих решења:

- Како би се превазишли проблеми настали због недоследне примене и непоштовања важећих закона и прописа, неопходно је да се питање библиотека и документационих центара у институтима прецизније дефинише било експлицитним дефиницијама у актима који уређују научноистраживачку делатност, било позивањем на акта која уређују

библиотечко-информациону делатност. Неопходно је да се формулације присутне у законима и подзаконским актима који се односе на библиотечко-информациону делатност доследно уведу и у општа акта установа. То се посебно односи на дефинисање библиотека у статутима института, као и на описе послова библиотечких радника и дефинисање њихове школске спреме и стручних способности у правилницима о систематизацији.

- Број стручног особља у институтским библиотекама требало би да се одређује у складу са прописаним националним стандардима³³ зато што ће у супротном опстанак и функционисање ових библиотека бити доведени у питање.
- Имајући у виду да појам *помоћног особља* у Закону о научноистраживачкој делатности није довољно прецизно дефинисан и чињеницу да је постојање библиотечко-информационог центра један од услова за постојање и акредитацију научних института, проблем статуса библиотечких радника може се решити издавањем библиотека из тзв. заједничких служби и додељивањем статуса стручних сарадника запосленима у библиотеци. Тиме би се у пракси признао статус библиотека у научним институтима који проистиче из Закона о научноистраживачкој делатности – библиотеке су неопходне за спровођење научноистраживачке делатности, што се за остале елементе заједничких служби не може тврдити.
- Неопходно је да се убудуће у структури средстава које институти добијају из буџета јасно дефинишу средства намењена библиотекама (средства за одржавање и унапређивање библиотечке инфраструктуре и средства намењена зарадама библиотечких радника). Тиме би се створили услови да се у институтима који немају библиотечке раднике они запосле. Висина зараде библиотечких радника у институтима требало би да прати њихово напредовање у струци, а с обзиром на то да њихов укупан број (на националном нивоу) није велик,³⁴ то не би требало да представља

³⁰ Циљеви и задаци: допринос унапређењу научноистраживачког рада и библиотечко-информационе делатности у Србији; умрежавање библиотека у циљу ефикасније и интензивније размене информација, усвајање заједничких стандарда, успешнија организација рада и решавање заједничких проблема; активно учествовање у унапређивању библиотечко-информационе делатности и ширење свести о значају библиотека и њиховом очувању; сарадња између чланица Секције и међусобна помоћ; организовање семинара и предавања са циљем сталног стручног усавршавања својих чланова и размене информација, али и информисања истраживача из Заједнице о новинама у библиотечко-информационој делатности, релевантним за научноистраживачки рад; заступање професионалног интереса библиотекара и књижничара запослених у библиотекама научних и истраживачко-развојних института; подстицање и пружање помоћи у формирању и одржавању научних библиотека; рад на сталном усавршавању стандарда библиотечко-информационе делатности и сарадња са другим струковним, националним и међународним удружењима. Секција bibliotekara i knjižničara ZIS.

³¹ Секција bibliotekara i knjižničara ZIS, „Aktivnosti“, <http://www.itn.sanu.ac.rs/sekcija/index.php/aktivnosti> (preuzeto 28. 8. 2016).

³² Видети и: Biljana Albahari, „Nekoliko reči o Sekciji bibliotekara i knjižničara naučno istraživačkih organizacija koja je osnovana pri Zajednici instituta Srbije“, *Visokoskolske biblioteke* 10, (2013): 2, <http://zbus.rs/lat/index.php?a=visokoskolske&b=latinica&c=deset&d=dva#2> (preuzeto 28. 8. 2016).

³³ „Правилник о националним стандардима за обављање библиотечко-информационе делатности“.

³⁴ У седамдесетак акредитованих научних института, укупан број запослених библиотечких радника тренутно је мањи од сто.

велики проблем за надлежно министарство. Проблеми настали због тумачења Шифарника радних места могу се решити било допуном генеричких радних места (додавањем позиција са одговарајућим стручним звањима за библиотекаре и књижничаре), било упућивањем на примену шифарника за радна места у култури која се односе на библиотечко-информациону делатност.

- Већ више од десет година, запослени у библиотекама научних института безуспешно покушавају да системски реше проблем узајамне каталогизације и доступности својих каталога на интернету. Као што је већ наведено, након многобројних разговора и консултација и узимајући у обзир препоруке и праксу матичне библиотеке, као и чињеницу да је десетак научних института већ приступило систему COBISS.SR,³⁵ дошло се до закључка да би овај систем, у овом тренутку, обезбедио оптималну узајамну каталогизацију у библиотекама научних института. С обзиром на то да су трошкови које подразумева укључивање у систем превелики за већину института, закључено је да би једино одрживо решење било колективно укључивање института у систем под ингеренцијом једног правног лица. У том случају, једнократна накнада за улазак у систем платила би се само једном (тј. не би морао да је плаћа сваки институт појединачно), а месечна претплата за институте плаћала би се за само онолико радних јединица колико институт реално има. Предложено је да кровно правно лице буде Заједница института Србије, а да се средства за ту намену не одвајају из буџета института, него да се финансирање обезбеди директно из министарства задуженог за науку. Тиме би се не само обезбедило системско решење, него би се остварила и знатна уштеда на нивоу научноистраживачког сектора. Иако су реакције на предлог унутар Заједнице института Србије генерално биле позитивне, до данас није остварен помак на овом плану.
- Проблем нејасно дефинисаних надлежности требало би решавати у сарадњи са

министарством задуженим за науку и министарством задуженим за културу. Са проблемом нејасно дефинисаних надлежности на сличан начин се суочавају и библиотечки радници запослени у специјалним библиотекама у институцијама које су у надлежности Министарства одбране или Министарства здравља, као и они који раде у школским библиотекама. Зато је неопходно да Министарство културе и информисања, као орган задужен за спровођење Закона о библиотечко-информационој делатности, уз ангажовање стручних удружења, препозна специфичне проблеме са којима се све ове библиотеке суочавају и, кроз ефикаснију координацију, покуша да дефинише оквире за њихово решавање.

Секција библиотекара и књижничара ЗИС је у неколико наврата изнела предлоге за решавање постојећих проблема пред Заједницу института Србије, али, због још увек незавршене расправе о начину финансирања научноистраживачког рада и проблема везаних за организацију наредног пројектног циклуса, није наишла на довољно снажну и експлицитну подршку.

Закључак

На глобалном плану, током последњих деценија, развој информационих технологија довео је до редеофинисања делатности и услуга библиотека у научноистраживачким установама. Суштина промена оличена је у све већој улози библиотека у научноистраживачком раду, а њихове најважније одлике јесу примена савремених информационих технологија у циљу ефикасније подршке научном раду (са акцентом на едукацију корисника за коришћење савремених сервиса и алата) и, нарочито, дисеминација научних резултата (пре свега кроз успостављање архива радова научних сарадника и дигиталних репозиторијума).

Стање у библиотекама научноистраживачких института и установа у Србији тренутно је такво да је готово немогуће систематски пратити савремене трендове и стандарде. Пре свега, недостаје одговарајућа информатичка инфраструктура, а у великом броју научних института библиотеке нису активне, односно не обављају чак ни „традиционалне“ библиотечке делатности, нити имају запослене

³⁵ COBISS:SR, „Библиотеке чланице – листа свих библиотека“, http://vbshome.vbs.rs/sr/o_cobissu/biblioteke-sc.asp (преузето 15. 9. 2016).

библиотечке раднике. Ипак, највећи проблем је то што научна заједница и надлежна министарства не препознају улогу и значај научних библиотека и њихових савремених функција, односно нису довољно информисани о глобалним дешавањима на плану библиотечко-информационе делатности и прилично су незаинтересовани. Због свега тога, не постоје системски дефинисани оквири за функционисање библиотека научних установа у Србији, већ профил њихове делатности зависи од способности и ентузијазма појединих библиотечких радника, али и њихове умешности да се изборе са ограничавајућим условима за рад. Ако се допусти да се такво стање одржи током дужег периода, постоји реална опасност да ће доћи до замирања активности у овој области и осипања мреже библиотека научних установа. Библиотеке научних института углавном нису могле да прате процес увођења електронских каталога и аутоматизације рада, који је код нас започео крајем осамдесетих година 20. века, па је, почев од тог времена, континуитет њихове делатности озбиљно нарушен. Данас се пред овај тип библиотека стављају нови изазови који су такође везани за усвајање нових

технологија и увођење нових услуга. Ако се покаже да оне нису у стању да се носе са тим изазовима, лако се може десити да улога институтских библиотека буде потпуно маргинализована.

У овом тренутку, једина могућност за решавање проблема назире се у удруживању и умрежавању активних појединаца у циљу међусобне размене информација и знања, као и заједничког дефинисања предлога и решења и организованог наступања пред надлежним телима. Прецизније дефинисање законског оквира за рад библиотека научних установа и доследније поштовање постојећих прописа обезбедило би минимум услова за рад и омогућило би обнављање мреже научних библиотека. Повољну околност у том контексту представља развој технологије, а нарочито интернета и софтвера отвореног кода. Посебну пажњу треба посветити и информисању младих (будућих) библиотекара о специфичним задацима и изазовима које носи рад у научним библиотекама и њиховој едукацији у вези са новим услугама и алатима, како би се створила здрава кадровска основа за ревитализацију библиотека научноистраживачких института и установа.

Литература и извори:

1. Albahari, Biljana. „Nekoliko reči o Sekciji bibliotekara i knjižničara naučno istraživačkih organizacija koja je osnovana pri Zajednici instituta Srbije“. *Visokoškolske biblioteke* 10 (2013): 2. <http://zbus.rs/lat/index.php?a=visokoskolske&b=latinica&c=deset&d=dva#2> (preuzeto 28. 8. 2016).
2. Bourg, Chris, Ross Coleman and Ricky Erway. *Support for the Research Process: an Academic Library Manifesto*. Dublin, Ohio: OCLC Research, 2009. http://www.oclc.org/research/publications/library/2009/2009_07.pdf (preuzeto 28. 8. 2016).
3. European Commission. "Open Access & Data Management: H2020 Online Manual". *Research and Innovation: Participant Portal H2020 Online Manual*. http://ec.europa.eu/research/participants/docs/h2020-funding-guide/cross-cutting-issues/open-access-dissemination_en.htm (preuzeto 28. 8. 2016).
4. Zajednica instituta Srbije. „Zapisnik sa 105. sednice Predsedništva Zajednice instituta Srbije održane 19. oktobra 2012 godine“. http://www.vinca.rs/zis/images/zapisnik_sa_105_sednice_Predsednistva.pdf (preuzeto 28. 8. 2016).
5. Zajednica instituta Srbije. „Zapisnik sa Vanredne sednice Predsedništva Zajednice instituta Srbije održane 11. februara 2015“. 10. 3. 2015. http://www.vinca.rs/zis/images/Zapisnik_vanredne_sednice_predsednistva.pdf (preuzeto 15. 9. 2016).

6. „Закон о библиотечко-информационој делатности“. *Сл. тласник РС* бр. 52 (2011). https://www.nb.rs/view_file.php?file_id=3047 (преузето 28. 8. 2016).
7. „Закон о научноистраживачкој делатности“. *Сл. тласник РС* бр. 110 (2005), 50 (2006) – испр. 18 (2010) и 112 (2015). <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2015/09/Zakon-o-NID-iz-Paragrafa-sl-gl.-112-iz-2015-preciscen-tekst.pdf> (преузето 28. 8. 2016).
8. Institut društvenih nauka. „Biblioteka“. http://www.idn.org.rs/index208_sr.html (преузето 29. 8. 2016).
9. Институт за међународну политику и привреду. „Библиотека“. http://www.diplomacy.bg.ac.rs/library_sr.php (преузето 29. 8. 2016).
10. Institut za nuklearne nauke „Vinča“. „O biblioteci“. <http://www.vin.bg.ac.rs/index.php/sr/biblioteka-pub> (преузето 29. 8. 2016).
11. Institut za filozofiju i društvenu teoriju. „Biblioteka“. <http://www.instifdt.bg.ac.rs/biblioteka-2/> (преузето 29. 8. 2016).
12. Историјски институт Београд. „Библиотека“. <http://www.iib.ac.rs/srp/biblioteka.htm> (преузето 29. 8. 2016).
13. LibLime Koha. <http://www.koha.org/> (преузето 15. 9. 2016).
14. Министарство државне управе и локалне самоуправе. „Шифарник радних места“. http://www.mduls.gov.rs/doc/3%20Sifarnik_12022016.pdf (преузето 30. 8. 2016).
15. Министарство просвете, науке и технолошког развоја. „Акредитоване научно-истраживачке организације“. <http://www.mpn.gov.rs/nauka/nio/> (преузето 28. 8. 2016).
16. Петровић, Вера Ц., Маја Р. Ђорђевић и Марија И. Булатовић. *Библиошке – чланице Заједнице библиотеке универзитетског у Србији*. Београд: Заједница библиотека универзитета у Србији, 2015.
17. „Правилник о ближим условима за стицање виших стручних звања у библиотечко-информационој делатности“. *Службени тласник РС* бр. 22 (2013). https://www.nb.rs/view_file.php?file_id=3348 (преузето 28. 8. 2016).
18. „Правилник о вредновању научноистраживачког рада и поступку акредитације научноистраживачких организација“. *Сл. тласник РС* бр. 69 (2015). www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2015/09/PRAVILNIK.doc (преузето 28. 8. 2016).
19. „Правилник о националним стандардима за обављање библиотечко-информационе делатности“. *Службени тласник РС* бр. 39 (2013). <https://www.nb.rs/pages/article.php?id=1485> (преузето 28. 8. 2016).
20. „Правилник о сталном стручном усавршавању у библиотечко-информационој делатности“. *Службени тласник РС* бр. 18 (2013). http://www.nb.rs/view_file.php?file_id=3347 (преузето 28. 8. 2016).
21. SICRIS. „Informacijski sistem o raziskovalni dejavnosti v Sloveniji“. <http://www.sicris.si/about/cris.aspx?lang=slv> (преузето 15. 9. 2016).
22. Shaffer, Christopher. “The Role of the Library in the Research Enterprise”. *Journal of eScience Librarianship* 2, no. 1 (2013): 8–15.
23. Schmidt, Birgit, Pascal Calarco, Iryna Kuchma and Kathleen Shearer. “Time to Adopt: Librarians’ New Skills and Competency Profiles”. In *Positioning and Power in Academic Publishing: Players, Agents and Agendas: Proceedings of the 20th International Conference on Electronic Publishing*. Edited by Fernando Loizides and Brigit Schmidt, 1–8. IOS Press, 2016. <http://dx.doi.org/10.3233/978-1-61499-649-1-1> (преузето 28. 8. 2016).
24. Секција библиотекара и knjižničara ZIS. „Aktivnosti“. <http://www.itn.sanu.ac.rs/sekcija/index.php/aktivnosti> (преузето 28. 8. 2016).
25. Секција библиотекара и knjižničara ZIS. <http://www.itn.sanu.ac.rs/sekcija/> (преузето 28. 8. 2016).
26. COBISS:SR. „Библиотеке чланице – листа свих библиотека“. http://vbshome.vbs.rs/sr/o_cobissu/biblioteke-sc.asp (преузето 15. 9. 2016).
27. Шевкушић, Милица и Зорица Јанковић. „Ка одрживом моделу научних библиотека... у Србији“. Рад представљен на Услуга по мери корисника 21. века: примена ИКТ у библиотекама, Београд, Србија, 10–11. децембар 2015. <http://www.itn.sanu.ac.rs/opus4/frontdoor/index/index/docId/1094> (преузето 29. 8. 2016).

Libraries of Research Institutes and Organizations: Legislative Framework and Practice

Summary

In Serbia, there are more than seventy accredited research institutes, organizations and centers of excellence. In terms of size, the book holdings of their libraries often exceed those of academic libraries. However, work of their library staff is incorporated in the research output of Serbian scholars and the promotion of their scientific work and publications. Activities of these libraries are distracted between two ministries and two laws (the Law on Library and Information Science Activities, enacted under the auspices of the Ministry of Culture and Information of the Republic of Serbia and the Law on Scientific Research, enacted under the auspices of the Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia). The status of library professionals working at these institutes is neither precisely defined nor adequately recognized and rewarded in any of these sectors. The paper analyzes the legal framework relevant to the activity of the libraries of research institutes and the problems related to the organization of work and the status of library professionals that arise from the vagueness of legislation and/or inconsistent implementation of the legislative solutions. It also explains why it is impossible for most research libraries to join the collaborative cataloguing system. The paper deals with the establishment of the Librarians' Section of the Serbian Association of Institutes, a professional association striving to improve library and information services and raise the awareness about the importance and survival of libraries and librarians at research institutes. In the concluding remarks, the authors present possible solutions to the problems and suggest ways to improve the status of library workers at research institutes and organizations.

Keywords:

libraries of research institutes and organizations, librarians, library support staff, legislation, financing of libraries, professional titles, collaborative cataloguing, Librarians' Section of the Serbian Association of Institutes

Примљено: 10. септембра 2016.

Исправке рукописа: 13. октобра 2016.

Прихваћено за објављивање: 19. октобра 2016.